

СТАНОВИЩЕ

от д.ф.н. Жоржета Петрова Чолакова
професор в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „професор“
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“
по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология (Руска литература)

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 96 от 17.11.2023 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на Катедрата по руска филология към Филологическия факултет, като кандидат участва доц. д.ф.н. Николай Михайлов Нейчев от ПУ „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата/ите

(вж. т. 1., т. 2. и т.б. на образеца за рецензия за „професор“).

Със заповед № РД–21–74 от 16.01.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен(а) за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПУ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Руска литература), обявен за нуждите на Катедрата по руска филология към Филологическия факултет.

За участие в обявения конкурс е подал документи **единствен кандидат: доц. д.ф.н. Николай Михайлов Нейчев** от ПУ „Паисий Хилендарски“. Представеният от него комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва всички необходими документи. Кандидатът е приложил общо 17 научни труда, както следва: 1 монография, 14 статии, 2 учебника и 1 учебно пособие. Представените публикации са оригинални изследвания, тематично кореспондиращи с научната област и професионалното направление на обявения конкурс

2. Кратки биографични данни (на кандидата)

Доц. д.ф.н. Николай Михайлов Нейчев е дългогодишен преподавател по руска литература на XIX век във Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Доцент е от 2003 г., а през 2023 г. защити дисертация за присъждане на научна степен „доктор на науките“. Неговата научна продукция, както и работата му със студентите са свидетелство за

безспорния му авторитет като изследовател и преподавател. Важен показател за значимостта на научните проучвания на Н. Нейчев е огромният брой цитирания от страна както на български, така и на чуждестранни учени. Като специалист по руска литература на XIX век той се радва на високо признание от страна не само на българските, но и на руските научни среди.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Публикациите, с които доц. д.ф.н. Н. Нейчев участва в процедурата за професор, имат висока научна стойност, а част от тях са пряко адресирани към студентската аудитория. В научноизследователската му продукция се очертават три основни фокуса, които задават някои от основните параметри на проблематиката, залегнала и в хабилитационния му труд: *първо*, специфични идеологически аспекти на руския светоглед, проявени в литературата на XIX век, *второ*, иновативни интерпретативни прочити на творби на Пушкин, Гогол, Достоевски, Толстой, Чехов и *трето*, проникновени наблюдения върху принципите на квантовата механика и тяхната херменевтична приложимост към литературния текст. Четири от приложените статии са публикувани на руски език в чуждестранни представителни издания. В конкурса доц. д.ф.н. Н. Нейчев участва и с евристично значими издания с учебно-приложна стойност. Дори монографията му *Квантова литературна херменевтика и екзегетика* се оказва плод на негов лекционен курс, както отбелязва в уводните думи – а това е убедително доказателство за качествата му на преподавател, провокиращ със своите иновативни идеи творческия потенциал на младото поколение.

Научноизследователската мисъл на доц. д.ф.н. Н. Нейчев се отличава със забележителна последователност, с дисциплинирана аналитично-логическа целенасоченост, която убедително очертава пресечната зона на две традиционно смятани за самостоятелни теоретични парадигми – на квантовата механика и на литературоведското разбиране за художествения текст. Предприетият изследователски риск е вдъхновяващ, тъй като всъщност проблематизира представите за това що е реалност, кои са и съществуват ли въобще когнитивни критерии и какво е тяхното съотношение с естетическите критерии за художественост. Своите разсъждения авторът обосновава с впечатляваща по обем и по сложност специализирана литература, въз основа на която извежда основните принципи на квантовата механика, за да ги приложи като всеобщи херменевтични принципи и да проследи техните ефекти при прочита на конкретни произведения от Гогол и Достоевски.

Дискредитирането на причинно-следствената зависимост посредством принципа на неопределеността на Хайзенберг бива подкрепено от принципа на допълнителността на Нилс

Бор, който „има претенцията да се превърне във фундаментален методологически принцип на познанието“ (с. 107). Този стремеж към постигане на „единство на знанието“, казано с думите на Бор, означава успоредно полагане на взаимоизключващи се представи, което според автора съответства на принципа на смисловата суперпозиция на текста. Според приложената концепция при избора на една определена херменевтична доминанта действия принципът на допълнителността, вследствие на който останалите потенциални проблематизации се озовават в комплементарна позиция. Смяната на доминантите авторът прилага основно по отношение на категориите реалистично и фантастично, като провежда оригинални аналитични наблюдения в избрани от него произведения – „Вий“, „Нос“ и „Шинел“ на Гогол и в „Двойник“, „Престъпление и наказание“, „Идиот“ и „Братя Карамазови“ на Достоевски. Впечатляваща е микроскопската работа с текстовете и способността да се провидят в детайла макронивата на културата. Безспорна е високата ерудираност на Николай Нейчев, забележителното владение на изследователския инструментариум, огромната по своя мащаб и епистемологична разностранност специализирана литература, включваща не само художествени произведения и литературоведски проучвания, не само философски, исторически и културологични изследвания, но към всичко това настоящият му хабилитационен труд разкрива уменията му да разбира сложната материя на квантовата механика и да я концептуализира с оглед на едно несвойствено за нея поле. Изложението е постигнало при цялата сложност на разглежданата проблематика кохерентност и успява да удържи с привидна лекота трудно постижимия баланс между теоретичната абстракция и конкретиката на проведените херменевтични процедури. Новаторският характер на предложения труд заслужава адмирации и е безспорно постижение на българската научна мисъл. Зададена е нова посока в разбирането за природата на художествения текст и са поставени по убедителен начин основите на един нов клон в литературознанието – квантовата литературна херменевтика и екзегетика.

4. Критични забележки и препоръки

По принцип всяко ново начинание провокира множество въпроси, а защо не и възражения. Като цяло е постигнат баланс във взаимодействието между двете различни конвенционални парадигми и терминологични системи – на квантовата механика и на литературознанието. В някои моменти обаче надделява желанието на всяка цена да се подчинят на принципите на квантовата механика специфични за художествената литература категории и понятия. Така например игнорирането на принципа на каузалността в квантовата теория води Н. Нейчев до отказ „да се разглеждат две или повече култури едновременно, тъй

като така не може да се получи точна представа нито за едната, нито за другата, затова принципът на каузалността трябва да се замени с този на допълнителността“ (с. 113). Всъщност принципът на каузалността, принципът на допълнителността и съпоставителната процедура са разноредови понятия и не откривам основанията едното да игнорира другото. От друга страна обаче, самият автор – въпреки своята сдържаност към компаративистичния тип изследвания – предлага интригуваща и интенционално богата съпоставка между Стърн и Гогол и освен това с голяма вещина коментира влиянието на византийския политически модел върху формирането на руската императорска идеология. Както този, така и други въпроси, които възникнаха у мен при прочита на монографията, са породени от предизвикателствата, които една нетрадиционна теория би могла да провокира. Несъмнено предложената от Николай Нейчев концепция предполага радикална промяна на нашето разбиране както за емпиричната реалност, така и за спецификата на художествения свят като условна реалност. Убедена съм, че авторът е не само теоретично подготвен и не само владее акуратно и прецизно литературната материя – и художествена, и научноаналитична, но със своя хабилитационен труд ще даде повод за задълбочен и продуктивен дебат в научните среди. Както монографията, така и научните статии, с които участва в процедурата, са заредени с богат евристичен заряд и са свидетелство за научната висота и креативното мислене на своя автор. Самото многопластово структуриране на текста с включването на обстойни бележки под линия, на вътрепоставени „забележки“, на Приложение от 80 страници (стр. 432 – 513), което разглежда Крито-Микенската писменост единствено за да обясни защо е толкова важно, че Акакий Акакиевич е писар и като такъв се явява „последен представител на една велика писмена традиция“, онагледява присъщата на Нейчев способност да вижда във всеки дори микроскопичен знак ключа към нова голяма тема или повод за обстойно фактологично обследване на дадено явление.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д.ф.н. Николай Михайлов Нейчев, отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и неприлагани в други академични процедури към РАС. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част

от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на доц. д.ф.н. Николай Нейчев е несъмнена.

Постигнатите от доц. д.ф.н. Николай Нейчев резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на минималните национални изисквания.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и с пълна убеденост да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологически факултет за избор на доц. д.ф.н. Николай Нейчев на академичната длъжност „професор“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Руска литература).

11.03. 2024 г.

Изготвил становището:

(подпис)

Проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова

(ак. дл., н. ст., име, фамилия)